СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXI. — Число 73. — Джерзи Сіти, Н. Дж., середа, 28. марта, 1923.

VOL. XXXI. — No. 73. — Jersey City, N. J., Wednesday, March 28, 1923. — THREE CENTS

ЗАГАЛЬНА ПІДВИШКА РОБІТНИЧИХ ПЛАТЕНЬ В ТКАЛНЯНІМ ПРОМИСЛІ УНЕМОЖЛИВЛЯЄ СТРАЙК

БОСТОН, Месечузетс, 26. марта. — З усіх просто міст Нової Англії, що мають фабрики ткалняних виробів, доносять про підвишки робітничої заплати самими фабрикантами.

Підприємство Арлингтон Милс, що має фабрики в Лоренс та Норт Едемс, оголосило, що з днем 30. квітня піднесе заплату всіх своїх робітників, яких є коло 7,300, о 12 і пів процента. Таку саму підвишку оголосило підприємство Смит енд Дов Манюфекчурінь Ко. з Андовер, Месечузетс, що має коло пів тисячки робітників; Мономек Спинінь Ко. з Лоренс з якою тисячкою робітників. Рівночасно підприємство Бигелов-Гартфорд Карпет Ко. з Томпсонвил, Конектикат, оголошує підвишку заплати о 10 процент від 2. квітня; воно має яких чотири тисячі робітників в Томпсонвил, а коло 2 тисячі в Клинтон, Месечузетс.

На основі сих підвишок роблять заключенне, що заповідженого на весну великого ткалняного страйку не буде.

ВЕЛИКІ КАРИ НА ЗЕЛІЗНИЦІ.

КЛІВЛЕНД, Огайо, 26. марта. — Федеральний суд засудив зелізниці Нюберг енд Савт Шор та Лейк Терминел Ко. на гривну в сумі 25,000 долярів кожду за переступленне заряджень федеральної комісії для межистейтової торговлі про першенство в справі розділу топлива підчас недавної недостачі вугля.

Кара виносила за кожде нарушенне розпорядку 500 долярів а велика сума кари виросла через те, що кожда зелізниця, як сама призналася, завинила що найменче 50 разів. Кожда з тих зелізниць підчас великої посухи на вуголь в літі 1922. року добула велику масу вугля буцімто для свого ужитку, а на ділі для вжитку своїх приятелів.

ЗА ВОЄННЕ НАЖИВНИЦТВО

ВАШІНГТОН, 26. марта. — Велика лава присяжних суддів постановила обжалувати за воєнні обманьства уряду при доставі ріжних воєнних матеріялів Артура Обрайена, бувшого полковника американської армії, та адвоката Меловні.

АРМІЯ БУДЕ ЗАЙМАТИСЯ ПОПРАВОЮ ЛІТАКІВ БЕЗ МОТОРА

ВАШІНГТОН, 26. марта. — Відділ летництва при американській армії оголошує, що й американська армія піде слідами европейських армій та буде старатися розвинути літанне у воздусі при помочи літаків без машин (так званих „глайдер"-ів, ковзунів).

Таких літаків вже й уживано в американській армії, але не до літання, а до вправ в стріляню на літаків; ковзуни причіплювано до звичайних літаків або бальонів, а відтак пускано їх на землі, а протилетничі гармати мали стріляти на них, як вони злітали. Тепер мають придумувати машину до літання, яка потрафилаби піднестися зі землі в гору без помочи мотора.

АМЕРИКА УСТУПАЄ АЛІЯНТАМ В СПРАВІ ВІДШКОДОВАННЯ ЗА КОШТИ АРМІЇ НАД РЕНОМ

ВАШІНГТОН, 26. марта. — Переговори в справі заплати аліянтами Америці відшкодовання за побут американської армії над Реном вже зближаються до кінця. Недавно американські представники телеграфували по інструкції в справах, в яких вони не годилися з представниками аліянтів, а діставши відповідні поучення, зробили аліянтам ряд уступств. З огляду на те, що аліянти зі своєї сторони уступили в дечім Америці, сподіються скорого оголошення точок умови.

МІНІСТЕР ДОМАГАЄТЬСЯ ПОКАРАННЯ ІНДІЯН

ВАШІНГТОН, 26. марта. — Секретар нутрішних справ Ворк вислав до уряду для індіянських справ телеграму з домаганнем виміру кари для індіян з племени Піютів, котрі недавно почали стрілянину проти білих міста Блендінг в Юті, щоби відбити двох Індіян, арештованих за крадіж.

Провідника Індіян, котрий через цілий тиждень непокоїв місто, ще не піймали.

ВИЛСОН ЗНОВА МІШАЄТЬСЯ ДО ПОЛІТИКИ

ВАШІНГТОН, 26. марта. — В політичних кругах викликала велику сенсацію телеграма, котру вислав бувший президент Вилсон до демократичного губернатора стейту Колорада, а в якій Вилсон закликав губернатора, щоби на місце померлого недавно федерального сенатора Николсона іменував Гастона Томсона, котрого Вилсон свого часу іменував членом федеральної торговельної комісії.

З ПРОЦЕСУ ПРОТИ КИШАЧОЇ ШПИГАМИ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ

СТ. ДЖОСЕФ, Мишиген, 26. марта. — По триденній перерві росправа проти американського комуніста Фостера за „злочинний комунізм" почалася переслуханнем комуніста Рутенберга прокураторією. На се переслуханне зійшло ціле передполудне.

Як видно зі запитів прокуратора, даваних свідкови, американський уряд не спускає ока з діяльности комуністів в Злучених Державах та що він дальше удержує в рядах комуністів шпигів в роді відомого Морова, котрий в перших днях росправи складав свідоцтво про мишиґенську конференцію комуністів. Зі запитів прокуратора слідно було, що якийсь другий агент здав урядови докладний рапорт з тайних зборів 50 комуністів, що відбулися в Ню Йорку дня 18. марта. Рутенберг знова перечив, що американські комуністи хочуть вживати сили для повалення уряду.

НЕ СПОДІЮТЬСЯ БІЛЬШЕ ПОШЕСТИ ІНФЛЮЕНЦИ

НЮ ЙОРК, 25. марта. — Як подає міський уряд здоровля, звіти лікарів за послідних кілька днів виказують, що весняна тепла погода положе конець дальшому поширенню інфлюенци та запаленю легень.

ПОНАД ПІВТОРА ТИСЯЧІ ІМІГРАНТІВ З ОДНОГО КРАЮ НА ОДНІМ КОРАБЛІ

На кораблі „Камеронії" приїзджає з Англії та Ірляндії 1,176 англійських імігрантів. Се найбільший ладунок імігрантів, який прибув від часу війни з одної держави. Всі імігранти мають бути фахові робітники. Вони всі будуть мати право доступу до Злучених Держав, бо квота Англії далеко не вичерпана.

СУДДІ НЕ ЛЮБЛЯТЬ, АБИ ХТОСЬ ГОВОРИВ ПРО ЇХ „ПРИВАТНІ" ПИВНИЦІ

Недавно тому мало відбутися у Вашінгтоні принятте для ново іменованого члена Найвисшого Суда Злучених Держав Садерленда. Комітет, уряджуючий принятте, росписав до гостий запрошення, а на них порадив кождому гостеви, щоби приніс свій власний „штоф" зі своєї пивниці. Радилося там суддям, які мали бути в більшости на принятті, дбати за других, що таких пивниць не мають, коли самі вже мають своїх напитків подостатком.

Се запрошенне так обурило кількох суддів, що вони відіслали запрошення назад, даючи до зрозуміння, що на нього не прийдуть. Прийшлося комітетови наконець принятте відкликати, бо їх пояснення, що вони не думали так зле, як написали, ніхто не хотів і слухати: Всі взяли їх поважно.

КИТИ ПОПЛИЛИ З ЛЕДОВИМИ ГОРАМИ

До Кейп Мей, Ню Джерзі, повернули з риболовлі на морю два рибаки та розповідають, що вони бачили на морю три величезні кити. Один з них, котрий підплив до їх лодки так близько, що вони боялися, що переверне лодку, мав яких 100 стіп довжини. Старший рибак, який вже 20 літ ловить рибу на океані, заявив, що ще ніколи не бачив такого великого кита.

Рибаки пояснюють несподіване появленне китів так далеко на полудне пливучими ледовими горами та ледовими полями; мовляв, кити оплили з північних околиць разом з ледовими горами, які сього року з якоїсь, ще не відкритої причини пливуть плавуть на полудне більшою масою, як звичайно.

КОНЕЦЬ РОДИННОЇ ТРАГЕДІЇ

Дня 3. с. м. закінчилася перед львівським трибуналом присяжних суддів розправа проти Льва Стечини, який убив свою тещу Зайонцову і тяжко постріляв братову і вихованку тещі Юзьківну. Присяжні судді, беручи під увагу стан, в якому Стечина доконав свого вчинку, заперечили питанне відносно оклеветання своїх кревних. Супроти цего, Стечину засуджено на оден рік тюрми, з чого більшу частину він пересидів вже у слідчій вязниці.

ПОДЯКА ТОВ. СІЧ В КЛІВЛЕНДІ, ОГАЙО

Управа „Самопомочі" товариства українського військового табора в Йозефові, в Чехословаччині, прислала до поміщення подяку товариству Січ в Клівленді, Огайо, за збірку з коляди, яку одержала в сумі $295,50.

СМЕРТЬ ВІД СПЛЯЧОЇ НЕДУГИ

В місті Елизабеті, Ню Джерзі, помер 33-літний шофер Френк Брунненмайстер. Причиною смерти має бути сляча недуга, як каже цертифікат смерти, виставлений лікарем шпиталя, де він помер. Однак родина покійника каже, що він занедужав від газових випарів в гаражу та певно помер від газового затроєння легень.

НЕБУВАЛА СКОРІСТЬ ЇЗДИ ВОЗДУХОМ

Воєнний департамент оголосив, що майор американської армії Гефермен та сержант Дженсен побили знов своєю їздою у воздусі всіх летунів. Перелетіли вони своєю машиною 75 миль за 18 хвилин, себто зі скоростю 250 миль на годину. Такої скорости ще не осягнув ніхто, бо найбільша скорість, з якої досі хтонебудь потрафить літати у воздусі, була 225 миль на годину.

САМОВБИЙСТВО АРТИСТКИ ЧЕРЕЗ НЕПОВОДЖЕННЄ

В Ню Йорку поповнила самовбийство, кидаючися з 9-го поверха одного богатого гостелю, 20-літна музикантка Елен Зоненталь. Причиною самовбийства мала бути розпука з приводу неповодження на артистичнім поли. Десператка була німецького походження та свого часу вчилася в польського музика Падеревського.

КЛОПІТ З БУГАЙОМ

Зі стайні фармера Диблю в Вест Найеку, Ню Йорк, вирвався здоровий бугай гальштинської раси, підваживши собі плениці в стайні рогами.

Наперед напав він хату помешника Дибла, Келі; коли Келі почув тяжкий стукіт коло хати і отворив вікно, щоби побачити, що сталося, бик встромив голову в вікно, немовби ощаджуючи фармерови клопоту. На се надбіг властитель і бугай кинувся за ним, і певно бувби його вбив, якби не притомність ума, з якою Дибел сховався за дерево. На щастє Дибла дорогою попри фарму надїхав автомобіль, на якому їхали два други фармери, Клифорд та Добла Цебровський. Бик зараз кинувся до авта, але ще заким добіг до воза, Клифорд вийняв військовий карабін, який мав в авті для оборони, і цільним стрілом так влучив бика, що сей впав на місци.

ЗРУЧНА „КУПЕЦЬКА ТРАНЗАКЦІЯ"

У Берліні продав один обманець, який називався то ні. Самігою то купцем Рахманом, тричі той самий будинок, який в додатку не був його власністю. Як звичайно, його нещастем стала любов: розкохав в собі якусь дівчину та втік з нею до Варшави, де й пізвала його полїція з давнійших його гостинних виступів над Вислою.

З ВОЛИНІ

В нашому острізькому повіті на Волині заклалося пять філій Т-ва „Просвіти": в с. Коростові, Оженині, Новомалині, Мощаниці і Милетині. Крім цих відкритих філій мають почати на днях своє істнованне філії в с. Колосковцях і Норочиді.

„Острізька Повітова Просвіта" вживає вже заходів що до святкування 62 роковини смерти Тараса Шевченка.

Ходять чутки, ніби інспектор шкільний відбирає від учителів підписку не приймати участи в святкованню Шевченківських свят.

Мало того, забрали школу, збудовану на кошти селян Острізького повіту, під школу польську і забрали все майно шкільне, а тепер ще забирають майно із тієж 7-ми клясової школи української, яка притулилась в Братстві; що найцінніщого зісталося — се фізичний кабінет.

СОВІТСЬКА ПРЕСА ПРОТИ РУМУНІЇ І ПОЛЬЩІ

Польську пресу повідомляють з Москви, що після тимчасового затишку совітська преса знову виступила проти Польщі, зазначуючи, що Румунія й Польща мають войовничі заміри і що вони зробили великі замовлення на зброю в Швайцарії.

В цілях ствердження цих повідомлень совітська преса посилається на швайцарські комуністичні газети й на повідомлення з Ковна. Агенція Роста поширює відомости про зосередження польських військ з цілю наступу на Ковно і зайняття Мемеля.

СОВІТСЬКИЙ ПРЕДСТАВНИК ПОКИНУВ ПРАГУ

Совітський торговальний представник в Празі Мостовенко дістав телеграфічний наказ негайно покинути Прагу і вернути до Москви. Мостовенко настроїв проти себе ворожо чеський уряд своїми античеськими виступами в пресі і тому чеська преса з вдоволенням нотує вістку про виїзд тогож посла до Москви.

САМОГУБСТВО ЧЕКІСТИ

В Москві 16. лютого застрілився один з ревізорів урядової поліції по обслідуванню державного політичного управління — Скворцов, колишній робітник. На свою посаду він був недавно призначений з провінції, де був головою партійного комітету. При ньому знайдено незапечатаний пакет з записною на імя президіума Центрального Комітету комуністичної партії такого змісту: Товариші! Поверхове ознайомлення з справами нашого Головного Управління по охороні завоювань трудящого люду, обслідування слідчого матеріялу й тих заходів, які свідомо висуваються нами для закріплення нашого становища, як дуже потрібні в інтересах партії згідно з обясненнями тов. Уншліхта, примусили мене одійти на завше від того жаху і гидоти, якої користуємось ми во імя ясних принціпів комунізма, до яких я несвідомо був причетний, уважаючись відповідальним працьовником комуністичної партії. Викупляючи смертю свою вину, шлю вам останнє прохання: „опамятайтесь заким не пізно, не ганьбіть своїми заходами нашого великого учителя Маркса і не одпихайте мас від комунізму.

ВТІКАЮТЬ УКРАЇНСЬКІ „ДОБРОВОЛЬЦІ" З ЛЯЦЬКОЇ АРМІЇ

БЕРЛІН, 4. марта. — Сюди повідомляють з Галичини, що українські хлопці, яких ляхи силою забрали до свого війска, втікають з Польші заграницю. Найбільше втікає на „радянську" Україні і на Підкарпатську Русь.

ЛЯХИ І МОСКОВСЬКІ БОЛЬШЕВИКИ ВИНИЩУЮТЬ ЛІСИ НА УКРАЇНІ

ВІДЕНЬ, 9. марта. — Галицькі часописі повідомляють, що ляхи вирубують ліси на західній Волині, а Поліссю, на Холмщині й у Східній Галичині, з виразним пляном винищити західні українські землі з лісів.

Московські большевики цілком таксамо вирубують українські ліси, з чого Україні виносять, що між Варшавою і Москвою є порозумінне для винищення лісової сили і деревного богатства України.

БОНАР ЛО ЗАНЕДУЖАВ

ЛОНДОН, 26. марта. — Британський премієр Бонар Ло занедужав на горло і 10 днів буде на відпочинку.

Іза того появились були чутки, що він уступає зі свого становища, однакє з його офісу заперечено сі вістки.

НІМЦІ ПРИГОТОВЛЯЮТЬСЯ ДО МОНАРХІСТИЧНОГО ПЕРЕВОРОТУ

БЕРЛІН, 26. марта. — Сюди приходять вісти з усіх сторін краю, які сповіщають, що монархісти приготовляються до повалення теперішнього німецького правительства.

Вони уладжують щоднини зібрання в Берліні, Мінхені, Гановері, Бреславі, Штеттіні і в других більших містах, а навіть у місточках.

Німецькі „ударні війска" зконують вправи кілька разів тижнево в повному військовому наряді.

Многолюдна демонстрація, яка була тут учера перед французькою амбасадою, се доказ, як слабо німецька влада приготована на такі ненадійні події. Ся демонстрація тривала 15 мінут, поки приїхала поліційна резерва в більшому числі.

Поза Мінхеном вчера відбулися вправи баварських фашистів в сірих сорочках. Вони були без крісів, але мали палки і револьвери.

По вправах перейшли вони головними улицями Мінхена. Вчасі походу грала їх банда німецькі національні марші і несла давні німецькі прапори чорно-біло-червоної краски. Поліція не вмішувалась перепиняти похід.

ПРО АМЕРИКАНСЬКУ ПРОГІБІЦІЮ

ЛОНДОН, 26. марта. — До Ліверпул приїхав броварник Джан А. Дівор, котрий заявив, що прогібіція в Америці се кпини, бо в самому Ню Йорку є 3,000 склепів котрі продають хміль і солод на виріб пива, яке вистарчить на упоєнне цілих Злучених Держав.

СПРАВА АЛІЯНТСЬКОГО МИРА З ТУРКАМИ

ЛОНДОН, 26. марта. — Нині відбулась тут нарада аліянтської ради експертів (знавців) у справі мира з Туреччиною.

Вони розглянули відповідь Туреччини на предложення лозанської мирової конференції і заявили, що часть сеї відповіді не годиться до приняття.

АМЕРИКАНСЬКІ БИЗНЕСМЕНИ ОБІЦЮЮТЬ ПОМІЧ НІМЕЦЬКОМУ БИЗНЕСОВИ

РИМ, столиця Італії, 26. марта. — Сюди прибув німецький магнат з Рурщини, Гуго Стіннес, котрий тут розмовляв з американськими бизнесменами, що сюди приїхали на міжнародній зїзд торговельних палат. Він розмовляв з Елбертом Г. Гері, головою Сталевої Корпорації Злучених Держав і другими визначними американськими бизнесменами.

Вони заявили, що готові помогти Німеччині в її економічній кризі, якщо вона заплатить аліянтам бодай часть „воєнного відшкодовання", відповідно до своєї фінансової спроможности.

КЕРЕНСЬКИЙ ЩЕ НЕ МАЄ ВІДПОВІДИ ВІД БОЛЬШЕВИЦЬКОГО „УРЯДУ"

БЕРЛІН, 26. марта. — Тутешні російські соціялісти-революціонери далі вижидають відповіди московського большевицького уряду на їх предложенне, що готові піти в тюрму на місце вмираючих товаришів в Москві.

Досі большевицький „уряд" їм ще не дав офіціяльної відповіди.

Бувший російський премієр Олександер Керенський займається тут пропагандою партії соціялістів-революціонерів і він є головним провідником заходів у большевиків за висилкою заложників до їх вязниць.

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ СУД НАД ПОЛЬСЬКИМ АРХИЕПИСКОПОМ

МОСКВА, 26. марта. — Тутешній большевицький суд признав римсько-католицького архиепископа Цепляка і 16 римсько-католицьких священиків винними за спротив большевицькому „урядови" вчасі ограблювання церков з дорогоцінних річий.

Суд радив 8 годин, заки видав присуд.

Архиепископа і генерального вікарія Будковича засуджено на кару смерти, а прочих на вязницю.

Обжаловував яко прокуратор „міністер справедливости", капраль Микола Криленко.

В останній хвилі на приказ „совнаркома" (совєта „народніх" комісарів) здержано виконанне присуду.

(Се імовірно заподіяв большевицький „уряд" на приказ з Варшави, бо Цепляк Поляк і в його справі Польща нераз вставлялась).

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

В. ВИННИЧЕНКО ПРО РАДЯНСЬКУ УКРАЇНУ.

Подаємо отсе вельми замітний голос Володимира Винниченка про „радянську Україну" під обухом московської большевії.

Се, що Винниченко пише нині, він предсказував тому два роки, вернувшися з Україну до західної Европи. Він предсказував на основі того, що видів власними очима. Нині те сповнилось і він вказує українському громадянству на небезпеку, яка грозить Україні з Москви.

В. Винниченко нині найвизначніший Українець з нової революційної доби України і тому до його слів уважно прислухається весь український загал.

Ми поручаємо слова В. Винниченка спеціяльній увазі нашого громадянства.

Слова В. Винниченка, які понизше подаємо, беремо із статті Володимира Винниченка п. з. **„Єдиний революційно-демократичний фронт"**, яка поміщена у великому журналі (магазині) **„Нова Україна"**, котрий видає Володимир Винниченко і Микита Шаповал (адреса: Nova Ukraina, Praha III, Serikova ul. 4 III., Europe).

Уступ в сій статті В. Винниченка про теперішню нищительку московську владу на Україні звучить:

Революція в Росії і на Україні не тільки загибає, костеніє, а вже загинула, вже перевертається у свою протилежність.

Колишній мікроб „совбура", в температурі „непа", пишно й буйно розплодився у справжню нову буржуазію, яка виявляє максимум славного хижацтва, брутальности та етичного цинізму, якими раз-у-раз характеризується період первісного скупчення капіталу.

Пролетаріят знесилено, розпорошено, затиснуто в лабети непмана; професійні, клясові организації його понищено, чим зовсім віддано на поталу підприємців.

Господарство зруйновано вщент. Обрібна промисловість „згортується" щодня, викидаючи на брук тисячі безробітних. Добувальна доходить до нулі. Транспорт обхоплює параліч, якого ніякі бюрократично-чекістські ґальванізації не можуть спинити.

Фінансовий стан „радянських республік" цілком одповідає станові економічному.

Непокомунізм розгублено відступає перед наступом капіталу, й єдиний клопіт його — знайти почесний вихід із траґічної ситуації. Про революцію, комунізм непокомуністи говорять самі з ніяковою або цинічною посмішкою.

Що-ж до України, то тут таксамо картина лишається, на жаль, у всій своїй цілости. Тільки теж до неї треба додати більше темних фарб.

Особливо виразною, загрозливою рисою є розпочатий Москвою майже отвертий, систематичний наступ на українську національність. Робиться це ще й досі під заялозеними, нудними самим „комуністам" гаслами „боротьби з контрреволюцією", але справжні цілі так ясно визирають із кождого акту національної політики Москви, що навіть щиро засліпленим Українцям „комуністам" із К. П. (б.) У. видно їх.

Яскравою і грізною ілюстрацією цих цілей є що тільки утворений і проголошений так званий „Союз Соціялістичних Радянських Республік".

Хто знайомий з моральними та тактичними методами Р. К. П., той не буде дивуватися з такої бучної й реклямної формули акту, де зміст абсолютно не відповідає формі. І тільки або зовсім наївні або цілком нещирі люде можуть кваліфікувати цю чергову комедію, як нову форму міждержавного, соціялістичного (не буржуазного!) обєднання.

Комедійність цього „Союза" видно вже від самого початку, з невеличкої, але характеристичної для московської політики рисочки. З офіціяльних звідомлень Москви відомо, що не вона була ініціятором цього „новотворчества", а немов український Виконавчий Комітет Зїзду Рад. Так і визирає з цієї рисочки стара посмішечка московських царів, що давали своїм присланим і купованим агентам на Україні директиви виставляти всяку пакість для українського народу, як його власну ініціятиву. Найменчий політичний рух на Україні, найдрібніщий захід місцевої влади, найнезначніща резолюція місцевих партійних чи „урядових" органів не може пройти без попередної цензури й поза загальними інструкціями московського Політбюра Ц. К. Р. К. П.; всім горобцям на Україні відомо, як телефоном у брутальних висловах („дурачье!") одмінялись невдалі постанови українського Ц. І. К-а й диктувались йому резолюції самого Політбюра. І Москва з скромною міною хоче вдати, що вона в такій важній справі, як союз держав, нічого не знала й ніякої пресії на „самостійний", „уряд" України не робила, і вся честь за велику нову ідею припадає тільки цьому натхненому соціялістично-комуністичними намірами органові.

Фактично, в дійсности нічого в відносинах не змінилось. Цей „союз", як це всім відомо, й як читачі могли бачити з відозви Зак. Гр. У. К. П., існував уже два роки тому назад. На основі його конституції вся політична й економічна влада зосереджується в центрі, в „союзному" органі влади, що має місце осідку в Москві. Складається „союзний" Ц. І. К., утворюється „союзний" Совнарком. Все це, розуміється, формалістична комедія. Насамперед, ніякий Ц. І. К., ніякий Совнарком узагалі ніякісінької влади, ніякісінького значіння, крім декоративного, ні в політичному, ні в економічному життю не мають. Друге: коли-б вони, припустімо на хвилину, й мали, то хто-ж є представлений у тому „союзному" Ц. І. К-і? Ті-ж самі члени Р. К. П., які в усьому підлягають директивам Політбюра Ц. К. Р. К. П. Петровський, Раковський і всі члени президії „союзного" Ц. І. К1а", хто вони такі? Члени Р. К. П.

Вся „творча" мудрість цього акту є в тому, що твердо, голосно фіксується той стан, який практикувався й так увесь час, фіксуються відносини метрополії до своїх кольоній.

Але чому це зроблено? Через що Москва задумала вчиняти цю чергову комедію? Чи не могла вона собі й далі тихенько задовольнятись утвореним і нешкідливим для її панування станом?

Не могла. Треба було.

Над московськими большевиками лежить одне цікаве, характеристичне прокляття: їхня демаґогія часто перевертається в бумеранг і, вернувшись, бє їх самих. Сталось їм це і в даному разі. Щоб „опанувати українським селянством", як недавно з цинізмом цигана, пійманого на злодійстві, заявив Х. Раковський, проголошувалась і деклярувалася самостійність України. Щоб обдурити европейських капіталістів і робітників, утворено навіть „самостійний" український Комісаріят Закордонних Справ*), з ріжними закордонними „самостійними" місіями та представництвами. Утворено його тимчасово, декоративно. Але тут виявилось оте проклятя бумеранга: сухі, фальшиві декорації почали раптом давати паростки, як гилячки верби, застромлені на мокрому місці. Урядовці „українських представництв" почали помаленьку пройматися своєю декоративною ролею, почали входити у професійний інтерес, набірати „самостійницької" амбіції; почалися навіть тертя з представництвами Москви. Москва моментально зрозуміла всю велику небезпеку, що ховалась у цих маленьких явищах, і вже влітку 1922 р. поміж урядовцями „самостійних" українських представництв почала ширитися трівожна чутка, що Москва має намір скасувати всі закордонні представництва разом із Комісаріятом і всією „самостійністю". Але Москва отверто не посміла цього зробити, це не у природі її тактичних метод. Політбюро подало „українським представництвам" шворочку, яка називається „Союзом Соціялістичних Радянських Республік" і наказало прилюдно, реклямно, врочисто, з власної ініціятиви задушити себе нею, проспівавши гимн „соціялістичній творчости" руського большевизму.

Небезпека тут, розуміється, була не в тому, що якесь там представництво, чи якась пара крихітних урядовців почали пумпувати й забувати, як і для чого вони поставлені. Справа виглядала для Москви серіозніще: вона цілком справедливо боялась, що фактом існування хоча-б фальшивої „самостійности" підтримується ідея української державности. А ґрунт для сеї ідеї, очевидячки, настільки сприятливий, що навіть закоренілі, центрослухняні, дисципліновані члени Р. К. П. починають пускати бруньки „самостійности". Отже треба було, як знайомив усіх своїх вірнопідданих один із таких центрослухняних членів Р. К. П., Х. Раковський, „рішуче і твердо взятись до боротьби з українським шовінізмом, що почав піднімати голову". І з цією нітрішки не новою метою старі декорації з усіма їхніми бруньками зведено викинути й замінити новою — „Союзом Соціялістичних Радянських Республік".

Одначе цим „боротьба" з українським шовінізмом" не обмежується. Москва, навчена не одним роком (та й не одним століттям!) „боротьби з українським шовінізмом", добре знає, що найголовніща суть якраз не в декораціях, що заміна одної другою, „самостійности" „федерацією" чи „союзом", не дасть того, що їй треба. Розуміється, опануванням усього економічного й політичного життя, триманнєм у своїх руках усіх нервів та мязів краю, баґнетом окупаційної армії, ноганом Чеки, цґраями шпигів і провокаторів, сітками підкупства, обдуру, брехень, — усім цим якийсь час можна тримати Україну в „союзі". Але тільки „якийсь час". Большевизм же, виконуючи історичну ролю „сабирателей зeмлі русской", прижучений, крім того, логікою всієї своєї методології, мусить утворити мертвий звязок, певніщий за баґнети, ногани й обдур. А для цього йому треба знищити той проклятий ґрунт, на якому навіть якийнебудь Авсем починає проростати пупянками українського „шовінізму".

„Союз" є тільки стратеґічний маневр, це „маскіровка", декоративний лісок, за яким прихована артилерія. **І дула московських гармат звернені просто в серце українського народу.** Царська Москва добре знала, що, тільки забивши до смерти українську націю, можна забезпечити собі з нею такий „союз", який їй потрібний. Царизм знав що треба цїляти власне в серце нації: в її культуру, в мову, школу, свідомість. Талановитий спадкоємець усіх метод царизму, московський большевизм прийшов до твердого засвоєння цієї вірної методи. Маскуючись то „правом самоопределения вплоть до отделения", то „самостійностю", то „федерацією" чи „союзом", він безупинно, систематично провадить обстріл української нації. В залежности від стратеґічної чи загальної ситуації наступ ведеться сміливіще, отвертіще, й тоді румунський Болгарин оповіщає на Україні „диктатуру русской культуры". Часом же той самий Болгаро-Румун милостиво наділяє український народ „українізацією" влади, культури й самого українського народу. Але основне завдання лишалось і лишається в Москви те саме: тим чи инчим способом, отверто чи приховано, в житт ю „боротися з українським шовінізмом", себто, нищити ґрунт, стихію, викорінити національну українську свідомість.

Тепер (як признався той самий Болгаро-Румун), коли українське селянство ніби опановано, наступ ведеться знову сміливіще. Під голосною бунтючною формулою „союзу" фіксується скасування навіть фіктивних органів державности України й утворюється повна ясність: отверта окупація. Українська культура піддається знову під люту диктатуру руської. Тріумфальний шлях русифікації прочищається чекістським ноганом.

Українську мову, ту саму, яку два роки тому назад проголошувалось „законною", тепер отверто, розперезано висміюється, зневажається, переслідується; инчої назви для неї, як „петлюрівська" немає.

Українську школу рішуче ліквідується; не декретами, але фактично, без гомону, систематичним зводжуванням її на стан „общерусской", з викладами руською мовою.

Української книжки на державний кошт не друкується, а приватну продукцію її всякими способами спиняється. Достави зза кордону української книжки цілковито не допускається, ніякого змісту, ніякого напрямку*). А маленькі урядовці Українці, „представники" України, волячи волю Москви, з цинізмом льокаїв заявляють, що вони доведуть українські закордонні видавництва до того, що всі їхні книжки погниють або підуть на макулятуру.

В той же час руська книжка, видана й за кордоном, має доступ у Росію. Мало того, Представник „українського" Всевидата майже офіціяльно заявив, що на Україні по містах українська книжка непотрібна, через те треба туди давати руську. Що-ж до села, то також із огляду на те, що української книжки на Україні майже немає, то „робітниче-селянська" влада не може лишати народ без книжки й мусить давати йому руську.

Українських культурних діячів переслідується, висилається з України в Московщину та Сибір. Учительство масово розстрілюється під усякими приводами.

Отже не про державність, не про ті чи инчі політичні форми її йде вже мова, а про буття чи небуття української нації, як такої. Оттаке завдання ставить собі сучасна російська реакція в одязі непокомунізму.

І треба тверезо признати, що сила в неї немала. Крім зазначених вище фізичних, державновійськових засобів, большевизм має за собою ще таку силу, як опінія майже всього руського громадянства, починаючи від соціялістичної демократії й кінчаючи монархізмом. У цьому питанню майже всі руські політичні течії утворили непроголошений, але однодушний, одностайний, єдиний національний фронт. У цій сфері в большевизму руки розвязані. Ні в соціялістичній (есерівській, чи есдеківській), ні в ліберально-демократичній, ні тим паче в реакційній, пресі не зявилось досі ні одного слова про цю національну політику большевизму на Україні. Прислівя „мовчання є знак згоди" тут цілком на місці. Бо мовчати, будучи свідком такого злочинства, як замах на душу цілого народу, це значить, покривати злочинство, солідаризуватися з ним.

Та навіть і не мовчить руська демократія. Маленький, але знаменний приклад: ґазета „Дни", орган руських демократів із соціялістичним напрямом в ч. 74 (27. 1. 1923) пише:

„Большевики в роли Ивана Калиты"... Эта фраза пользуется в сменовеховских кругах большим кредитом. К сожалению, действительность вынуждает к другому выводу... большевики вредят и мешают делу об'единения..."

З цього видно, що деякі руські демократи не тільки нічого не мають проти большевиків у ролі Івана Каліти, але ще й невдоволені їхньою роботою. Щире, чи нещире це невдоволення, але факт той, що з цього боку непокомунізм може бути спокійний: не тільки йому не буде ніякої опозиції, але ще й підбадьорення, а, коли треба, то й усемірна допомога.

Граючи на націоналістичних струнах руських політичних партій, одграючись на поневолених народах за програну гру азіятсько-бюрократичного „комунізму", большевизм охоче стає в єдиний національний руський фронт, виступаючи його ретельним виконавчим органом.

*) До чого доходила та „самостійність", показує те, що, коли я перебрав місце Народнього Комісара Зак. Справ, я не знайшов ніякого помешкання для цього Комісаріяту, хоча він „існував" уже біля півроку, не знайшов ні одного урядовця й ні одного папірця. Абсолютно голе місце, навіть не замасковане ніякою хоч би поганенькою декоративною рядюжечкою. Коли-ж я серіозно поставився до сеї комедії й хотів організовувати Комісаріят, Х. Раковський заявив мені, що в цьому нема ніякої „нагальної" потреби. Дійсно, для чого, коли Москва всеодно сама все рішала, не питаючись українського „уряду", коли Раковський не раз довідувався про свій підпис під нотами post factum.

*) Мій роман „Чесність з собою" (закордонного видання) видали чеською мовою чеські комуністи з передмовою, що це, мовляв, один із найбільш революційних сучасних романів. Московські-ж комуністи та їхні яничари з К. П. (б.) У. цю книжку не допускають на Україну, бо вона „контрреволюційна", себто, видана українською мовою.

З ОБЄДНАННЯ.

Стрільці і Старшини Української Галицької Армії, які находяться під сю пору в Злучених Державах, Канаді, Арґентині і Бразилії, мають негайно подати свої точні адреси і занятте до канцелярії Обєднання, на адресу:

OBYEDNANYE
136-8 So. 4th Street, Room 608, Philadelphia, Pa.

Филаделфія, Па., 24: марта, 1923.

КАНЦЕЛЯРІЯ ОБЄДНАННЯ УКР. ОРГ. В АМЕРИЦІ:
Теодор Грицей, писар.

ПРОТЕСТУЙМО ДАЛЬШЕ!

Богато українських громад в Злучених Державах уладило минулої неділі протестаційні віча і збори та вислало протести до Вашингтону проти злочинної постанови аліянтської Конференції Амбасадорів з 14-го марта с. р.

Таксамо, як довідуємось, і канадійські Українці вислали протести проти сього злочину.

Одначе се мало. Тих протестів повинно бути далеко більше, аби світ бачив, що справа вільности Галичини се справа великого загалу Українців.

Телеграми до Вашингтону, чи до Оттави (вислані яко „найт леттерс"), богато не коштують, а мати-муть велике значінне яко доказ, що Українці сього нового париського розбою не приняли спокійно, як се заповідали аліянтам і Америці Ляхи, але з крайним обуреннєм яко визов до бою.

Світ мусить про се знати, а дізнається тільки від нас і від нікого більше.

Тож протестуймо, нехай опісля не впаде на нас пятно, що ми мовчали, як нашу рідну землю давали в неволю!

Скликуймо ще віча і збори в неділю, 1-го квітня с. р. і в неділю, 8-го квітня с. р.

Нехай Українці в Америці і в Канаді станують разом у сьому виступі і нехай світ знає, що нас тут є сила, яка ще колись заговорить голоснійше.

ГОЛОД І КОМІСАРІ.

В квітневім зашиті „Американ Федерейшеніст", офіціяльного органу Американської Федерації Праці, збирає Вілієм Инґлиш Волинґ, один з визначнійших американських соціялістичних письменників, висліди слідства Ліґи Народів над положеннєм в совєтській Росії. З усіх питан ьавтора цікавить найбільше питаннє відношення межи голодуваннєм міліонів населення та політикою большевицького уряду.

На основі зібраних фактів автор приходить до переконання, що большевицький уряд в Москві не лишень не поклав ніяких заслуг коло здержання голоду, але й самий своєю політикою голод викликав та своїми фатальними похибками причинився до продовження голоду.

Причиною вибуху голоду була передусім недостача потрібної рільничої машинерії, наряддя, потягових звірят та погною. Не доставалож сього всего через те, що большевики конфіскатою приватних підприємств знищили всі промисли, які ті потрібні річи вирабляли. Кромі сього большевицький уряд своєю нерозумною податковою політикою нехотячи заохочував селян не продукувати (вирабляти) нічого більше понад міру, необхідно потрібну для власного прожитку.

В продовжуванню голоду теж винуваті большевицькі комісарі. Нова економічна політика, за котру хопилися большевицькі комуністи, щоби вратувати свій уряд від неминучого упадку, не могла помочи населенню, бо вона прийшла за пізно, так як її заведено аж тоді, коли з капіталу, нагромадженого передкомуністичною Росією малощо остало. Як видно з офіціяльних звітів самих совєтських урядників ,виробливаннє добра в Росії навіть після завороту до капіталізму не зростає так, як сього вимагає країна. Коли економічна руїна піде далі таким самим кроком, яким вона йшла досі, то за півтора року з великих промислів Росії не останеться навіть сліду. Зрештою цілу нову економічну політику заведено виразно в тім намірі, щоби зложити відвічальність за голод з плечий уряду та вложити його на народ. На стільки по фарисейськи сей уряд поступив, видно хочби з того, що з одної сторони проголошено свобідну торговлю всіми рільничими продуктами, але з другої сторони задержано в руках комісарів необмежену контролю над вивозом рільничих продуктів поза границю Росії. На чию користь зроблено таку штудерну комбінацію, видно з того, що під теперішню хвилю, коли в Росії та на Україні ще далі голодує яких 12 міліонів душ, большевицькі комісарі висилають поза границі Росії міліони пудів зрабованої від голодних селян пшениці.

Большевицькі аґітатори голосять, що пшеницю висилається за границю на купно хліба для голодуючих селян, дарма, що й сліпий бачить, що голодуючим селянам краще булоби, якби їх хліба не посилано за границю, але зужито сейчас на їх ратуваннє. Далі очевидні факти показують, що добро, куплене комісарами за видерту від уст голодуючим пшеницю, йде на користь червоних жовнірів, армії большевицької поліції, шпигів, катів та решти большевицьких чиновників, що після царських звичаїв вважають всю Росію за приватну власність чиновництва, а весь народ за рабів та худобу.

Ю. Штурм.

БАТЬКІВСЬКА ПОРАДА

Ти підеш, сину, нині в світ
Незнаними шляхами,
Та візьмеш спомин юних літ,
Любов вітця і мами.

Кінчи забави гожі дні,
Безжурний вік дитини,
Знайди мету в життю собі,
Не прогайнуй хвилини.

На себе нині ти візьми
Всі труди в імя Боже,
Працюй до ночі з ранку ти,
А Він тобі поможе.

Твій клич хай буде чеснота,
Се скарб, що не пропаде,
Дорога проста, не крута —
До цілі все проваде.

Ти свою гідність завжди знай,
Перед ніким не гнися,
Убогому ти поміч дай,
За нього заступися.

На глум нікого не бери,
Шануй чужу святиню,
Та свого Бога ти люби,
Не зрадь ні на хвилину.

Та найважнійше я тебе
В останнє ще прохаю:
Най твоє серце вірно бе
Для батьківського краю!

(З нім. перекл. **Ю. Ш.**)

З ДІЯЛЬНОСТИ „ТОВАРИСТВА ПОМОЧИ ПИСЬМЕННИКАМ"

Фінансове справозданнє.

ПРИХІД:

З кінцем 23. грудня 1922. р. було в касі Тов. П. П. $22.25. З членських вкладок від 23 грудня, 1922. до 23 марта 1923, $8.30. Загальні жертви $101.50. Разом приходу було $132.05.

РОЗХІД:

Вислано підпомоги: Олександрови Олесеви $25.00; Вячеславови Будзиновскому $10.00; Кирилови Трильовскому $10.00; Миколі Богунови $10.00; Юрови Шкрумелякови $10.00; Грицеви Ваському $10.00; Пересилка гроший $10.50; Разом розходу $85.50.

З днем 23. марта 1923 остає в касі $46.55.

ЗА УРЯД ТОВ. П. П.:
І. Бородайкевич, голова.
І. Масляк, касієр.
В. Гасій, секретар.

Дальше жертви проситься слати на адресу:

Mr. WASYL HASIJ,
13 Furman St., Trenton, N. J.

ВИШИВКИ.

Шила сестра три сорочки,
Бо трох братів мала,
Мережала, вишивала
І пісню співала.
Найстаршому заспівала:
Брате мій орлистий,
Вишию ти взірець птаха,
Бо ти дуже бистрий.
Середущий кучерявий,
Кучер над очима,
Вишию ти взірець рожі,
Щоб любила мила.
Наймолодший то білявий,
Високого чола,
Вишию ти синьо-жовтий,
На взірець прапора.
Та як браття на Великдень
У вишивки вбрали,
Стара мати як узріла,
Сльози ї заляли.
Чарівная її туга
Серце обгорнула,
Бо ось тими вишивками
Мов долю вганула.
І вганула братів долю
Сестра чорнобрива,
Бо з братами таке сталось,
Що й не зійде з дива.
Найстарший братчик орлистий
Там у чистім полю
Поклав буйну головоньку
За Вкраїни Волю.
Середущого як рожу,
Що вітер розвіяв,
Отак його ґранат тіло
По поли розсіяв.
Наймолодций за свободу
Та Вкраїни волю,
Сидить нині у вязниці
І терпить неволю.
А Ти, Сестро, на чужині
Чого-ж сидиш тихо?
Чом у серцю не згадаєш
Сестри в краю лихо?

Лев Хома.

Еллентавн, Па., 14. марта, 1923.

НАЦІОНАЛЬНИЙ СКЛАД ВІЙСКОВИХ ШКІЛ НА УКРАЇНІ

Одноденна ґазета „День краснаво курсанта" подає такі відомости про національний склад учнів військових шкіл на „совітській" Україні: Росіян — 58,5%. Українців — 28%. Жидів — 4,8%, Поляків — 1,6%, инших — 7,1%.

Ґазета пояснює невисокий відсоток Українців тим, що „основне ядро курсантів приїхало з Петрограду і взагалі з північних ґуберній." Але фактично відсоток Українців, мабуть, іще менший, бо до них зараховані, очевидячки, й Росіяни, що не приїздили з Москви та взагалі з північних ґуберній.

Для оборони України виховуються... Москалі. Знаємо, яка то буде „оборона". (Нова Україна).

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

БЕЙОН, Н. ДЖ. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 213 повідомляє своїх членів, що надзвичайний квартальний мітинг відбудеться в пятницю, 30. марта о годині 2. пополудни в мітинговій гали. Обовязком кождого члена явитися на згаданім мітингу, бо будеться обговорювати і ухвалювати важні справи: як заведення нового ладу фінансового рахунку і т. и. Котрий член не явиться без важної причини, заплатить 50 ц. кари. — В. Ошуст, предс.; Д. Липовий, рек. секр.

ЗЛІСТЬ І ГЛУПОТА.

В ОСВІТЛЕННЮ МОСКАЛІВ.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

(Докінченнє).

4. Яська делеґація.

У дуже високі, можна сказати — великопанські кола переносять нас спомини петербурського адвоката, промисловця й політичного діяча М. С. Марґуліеса про т. зв. „Яську делеґацію".

Хто прожив осінь 1918 р. на Україні, той — не без прикрого почуття — пригадує собі, скільки шуму тоді стояло довкола тої славнозвісної делеґації. Румунська тимчасова столиця Яси була тою Меккою, куди линули всі думки, всі надії. Там, у Ясах, сиділи посли великих держав. Там сидів леґендарний консул Єнно. Там зібрався цвіт російської політики. Туди посилав своїх гінців гетьман. Туди їздили довірені від Українського Національного Союза і Директорії.

Всі очікували від Яс помочи й поратунку. Москалі — війська для очищення Росії від большевиків і відбудування „єдиной неділимої". Гетьман — свого визнання й військової помочи проти Директорії. Директорія — також визнання й військової помочи проти большевиків. Словом, усі стояли перед Ясами, як перед Силоамською купілю, й чекали „движенія води".

Дякуючи своїм високим петербурським звязкам, п. Марґуліес незабаром по своїй втечі з Совдепії на Україну попав у число делеґатів, що поїхали на нараду до Яс. Живши в Київі, він все обертався серед „найкращого" петербурського товариства: навіть одна вдова великого князя була серед його знайомих. Ви подумайте: яка честь! Природна річ, що він не мав часу побачити, які зміни зайшли на Україні. Для нього все як було, так і залишилося — „Южная Россія".

П. Сумський ненавидить Україну. Пані Каховська її не розуміє. П. Марґуліес просто її іґнорує. Але й він часами про неї говорить.

У Ясах п. Марґуліес жив в одній кімнаті з Мілюковим. „Лягаючи спати, — оповідає він тоном великосвітського забавника, — дрочу Павла Миколаєвича необхідністю перебудувати Росію на федеративній основі; адже инакше не збереш розсипаної будівлі; ок і Україну доведеться зробити штатом. Павло Миколаєвич сердиться: вся ця Україна — одна вигадка купки інтеліґентів; ніякого національного руху на Україні нема, й ми, беручи серіозно їх балаканину й допускаючи, щоб вона обмірковувалась, самі скріплюємо й навіть утворюємо не маючий під собою ніякого ґрунту рух. Нема й „язика малоросійського"; Галичане говорять не мовою, а якимсь жарґоном, і жарґоновий характер тої квазі-мови все буде зростати, бо доведеться позичати з московської мови величезну кількість наукових, технічних і правничих термінів.

— Ну, кажу, коли ніякого ґрунту нема у „Малороссіи", то й боятись нема чого: з нічого нічого й не вийде. Ну, а що як?...

Павло Миколаєвич сердито прохає не заважати йому спати.

Слідуючого дня, коли хтось з присутніх почав цікавитись, звідки походить знак на українських печатках, подібний до Нептунового тризуба без держака, — П. М. Мілюков пояснив, що в тім знаку нічого українського немає; подібні знаки можна бачити на старих руських монетах княжої доби, й він очевидно уявляє собою стилізацію княжого шолома.

Але-ж Українці запевнюють, що Русь пішла від України".

Останньою фразою, приточеною не знати для його, автор ніби сам собі перечить. Але така вже його божественна легкодушність, що він мішає все докупи й не завдає собі труду навіть подумати, що „дрочити" когось українською справою, за яку поляґли сотки тисяч і міліони людий, ніби-то й не випадає. Зрештою, знаменито тут показується перед нами й сам „папаша" Мілюков, який тільки відмахується від українського питання, бо воно, бачите, заважає йому спати! Та до викрутасів цього політичного фокусника ми вже звикли, й тут нас нічим не здивуєш.

5. Довірений гетьмана Скоропадського.

Досі ми мали до діла з „літописцями", які в своїх писаннях про події революційної доби на Україні демонстрували перед нами переважно свою злість. Коли в їх писаннях і проглядає де-не-де глупота, то лише в незначній мірі.

Тепер дозвольте вас познайомити з представником тої катеґорії „літописців" українських революційних подій, яка в своїх писаннях проявляє переважно, навіть виключно глупоту. Таким представником є п. Маляревський, який надрукував в „Архиві гражданской войны" досить довгу статтю: „На переекзаменовке. П. П. Скоропадскій і его время".

Коли попередні автори не брали безпосередної участи в розвитку українських революційних подій і спостерігали їх: один — з вікна редакції „Кіевской Мысли", друга — з вікна тюрми, а третій — з висоти великосвітських сальонів, — то наш новий знайомий був сам дієвою особою в тих подіях. П. Маляревський був нічим меншим, як довіреною особою гетьмана Скоропадського, його близьким порадником і начальником його персональної пресової служби.

Дякуючи цьому, сама особа п. Маляревського набирає для нас певної цікавости. Що то за людина, яка заняла таке високе становище коло першої укр. „ясновельможности"?

П. Маляревський сам себе відрекомендовує. „Як у багатьох старих московських („русских") родинах була певна частина української („малороссійской") крови, — пише він, — так і в мене, Москаля („русскаго человѣка"), був дід з материного боку, Колодіїв, один з предків якого, Колодій, був кошоваром у Запоріжжі... Отсе й все, що звязувало мене з Українцями".

Вже така саморекомендація — не можна сказати, щоб дуже мудра — не обіцює нічого доброго. Але п. Маляревський ще додає куті меду, оповідаючи, як він за часів Временного Правительства пригавав у Петербурзі до військового міністра Ґучкова, щоб той йому дав 10,000 рублів на видрукованнє секретного докладу з архиву департамента поліції — про „українську пропаґанду Австріяків у малоруських ґуберніях"... Ґучков йому сказав, що таке виданнє не буде цікавим, але нащадок козака Колодія конче хотів виявити перед широким світом „призвища й біоґрафії низки осіб, які були аґентами Австрії, діставали з Відня гроші й тактичні директиви"...

Чого-ж такий панок поїхав на Україну?

„Робити в Петербурзі було рішучо нічого, наступав голод; совітський уряд творчої праці не проявляв. Молодий московський („русскій") ґенерал (себ-то Скоропадський), палко відданий своїй Батьківщині (себ-то Росії), великий патріот (розуміється, московський), з нахилом до авантюризму, він може проявить творчість для збудовання нової здорової й сильної Росії (!). І я поїхав на південь".

Знамените признаннє, таке знамените, що до нього й додати нічого не можна! Одно лише можна сказати, що бувший гетьман Скоропадський, сидячи тепер „на покої" під Берліном і читаючи ці рядки, певно не дуже подякує свойому бувшому порадникови за таку прихильну характеристику.

Приїхавши до Київа, п. Маляревський ніякої України, розуміється, не побачив, а побачив „Совітську Росію й Росію Скоропадського". „Коли у совітської Росії, — міркував він, — було більше території, то в Росії Скоропадського був хліб, сало, мясо, цукор і ціла низка харчових продуктів у кількости, більш ніж вистачаючій"...

З такими глибокими думками він пішов до гетьманської палати. Гетьман його зараз запросив до обіду, а по кількох днях п. Маляревський вже був начальником пресової служби при штабі гетьмана для особистого освідомлення „його ясновельможности".

В якім же дусі йшло те освідомлюваннє?

П. Маляревський з наївною простодушністю викладає перед нами свою політичну й національну програму:

„Українці жадали небагато. Про їх істнуваннє тільки не треба було забувати (!), від часу до часу наділяючи їх тими принадними для них, але нежиттєвими цяцьками, які були їх віковічною мрією — дати їм мову й завести зовнішній український стиль в урядуванні...

Невигоди істнування українського питання можна було зужиткувати на користь цілої Росії й легко вийти з трудної ситуації.

При тім кожда думаюча людина, яка додержувала-б подібної думки й тактики, не чинила-б ніякої зради супроти Українців. Можна було сміливо й майже сліпо провадити українізацію, бо було ясно, що як тільки це перестане бути забороненим овочем, воно само собою розвіється, як щось цілком непотрібне й штучно підогріте, — тим більше, що виявилось, що маси не за українством"...

Як могла людина з такими поглядами й переконаннями опинитись на такім високім становищі в **українській** державі й коло особи як-не-як, а все-таки **українського** гетьмана? Відповісти на це запитаннє міг би найкраще сам п. Скоропадський, але він мовчить і уста його суть німі.

А п. Маляревський, одівшись на українських харчах і поправившись після петербурського голоду, похожає тепер закордоном з грошенятами, „заощадженими" на українській службі, й ще кепкує:

„Так-звані Українці, яких я стрічав вже закордоном і які далі вважають себе Українцями, тоді як вони в дійсности Москалі („русскі"), належали й належать до ріжних уґруповань. На моє запитаннє, чому вони далі вважають себе Українцями, коли з очевидністю показалось, що Україна-Малоросія є для них цінна лише як традиція з її пахощами, піснями й казковим минулим, вони відповіли мені цілком щиро: „Треба чимсь жити, не вмирати-ж з голоду, а крім того — коли не буде України, то нас повісять, та й вас у тім числі за зраду супроти Росії. Ось для цього треба боротись за істнуваннє України"...

Очевидно, ті „Українці-Малороси", яких п. Маляревський стрічав закордоном, були такі самі, як його знайомі під час перебування у Київі: Палтов, Руманов, Акерман, Ґорелов-Такебуш... Коли мудрий нащадок козака Колодія інформувався у таких „Українців", то не диво, що він дістав подібні відповіди.

Але не диво також, що гетьманська Україна так швидко й безславно впала. З такими порадниками, як п. Маляревський — а таке було майже ціле оточеннє гетьмана — далеко не заїдеш.

А тим нашим громадянам, що прославляють гетьманську добу й знаходять у ній щось добре, можна від щирого себця порадити, щоб вони читали записки п. Маляревського. Це подїлає на них, як зимна вода на розпалену голову.

Берлін, 5. березня.

Радянин.

З ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСИ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

Конґрес руської хліборобської партії.

Дня 27. лютого відбувся в Ужгороді конґрес руської хліборобської партії. Конґрес для всего українського громадянства тим незвичайно важний, що партія ця є щиро народницька. Її провідник др. Михайло Бращайко заявив свого часу Вашому кореспондентови, що руська хліборобська партія стоїть на тому, що Підкарпатська Русь це часть українських земель та що її населення це частина українського народу. Назви „український" партія поки що не уживає, щоби не вводити замішання між населення, і без того національно несвідоме.

Конґрес цей — це фактично перший конґрес. І треба признати — підрахунок сил вийшов на диво корисний для партії.

В салі ужгородського жупанату повно людей. Явилося понад 350 представників партійних кружків та членів партії. Видно густо ґуні (спеціяльний одяг тутешніх селян; кожухи вовною на верх, сіраки, гуцульські сердаки, міщанські одяги. Інтеліґенції відносно мало, головно мало духовенства. Духовенство — як казали присутні священики — булоб прийшло в більшій скількости, але здержалося від участи, щоби вибити противникам із рук арґумент, що це — мовляв попівська партія.

Конґрес по відспіванні гимну „Подкарпатскі Русини" отвирає дотеперішній голова селянин Андрій Товт. По короткім привіті гостей та членів пропонує на голову зборів директора Яцка, що збори одноголосно приймають через аклямацію. Загалом весь час всі постанови приймаються через аклямацію, оплесками.

Здає звіт із дотеперішної діяльности партії секретар др. Михайло Бращайко. Ядро партії істнувало ще в 1911 р. Тоді то воно аж до вибуху війни старалося при всякій нагоді леґальною дорогою освідомлювати населення. По перевороті і за комуністичної влади утворено хліборобську партію в Хусті, що по злученні території під чеською владою перейшла до Ужгороду і 15. липня 1920 р. відбула перші збори. — Партія помагала членам дорогою інтервенцій, учила селян національної свідомости (говорити всюди по руськи), боронила національної чести, боронила господарських інтересів руського населення (проти реквізицій, проти несправедливої виміни старих австрійських грошей, проти кольонізації і безробіття, проти природного податку духовенству), вкінці працювала над культурним піднесенням населення.

Слід зазначити, що конґрес приймає д-ра Бращайка дуже тепло. І його кінцеві слова, що партія мусить побідити всіх народних ворогів і прийде час, що хліборобська партія буде лиш одна на Підкарпатській Руси, а саме руська хліборобська партія приймає зїзд гучними оплесками.

Слідує реферат о. Ввг. Волошина про політичне положення на П. Руси й програма партії в майбутньому. Предкладає резолюції, які зїзд приймає. По тим резолюціям партія бажає злуки всіх, що руководяться законами моральности, законами републики й хотять зробити країну не лиш автономною, але й руською; відноситься льояльне до держави, помагає владі у всіх ділах для добра народу, країни й держави, поки вчинки влади не будуть противитися прінціпам партії, автономії й свободи; жадає автономії руської і тому жадає прилучення всіх земель із під Словаччини до П. Руси; іде з иншими партіями, що не йдуть проти засад партії, а також із тими, що не будуть проти народности й віри; жадає справедливости для національних меншостий, але є проти панування меншости; жадає свободи совісти й віри.

По рефераті Яцка про культурно-освітну політику партії приймає зїзд резолюції: партія жадає народну мову в школах і урядах, урядники мають знати й урядувати по руськи; жадає шкіл в кождім селі; домагається підпори просвітних курсів; домагається мандрівних господарських шкіл.

Слідує реферат декана Балтовича з Загатя про економічне положення (земельну реформу). По рефераті приймає зїзд резолюції: партія домагається дефінітивного переведення реформи, поділу таких державних земель, відводнення мокрих земель, утворення земельної ради, субвенції товариству „Просвіта" на господарську діяльність, будовання господарських шкіл, заложення школи для господинь, оживлення колишніх мадярських господарських шкіл овочевих шкілок, соляного млина, ревізії податкових вимірів, военних відшкодовань.

Приступлено до вибору нової управи. Одноголосно довготриваючими оплесками вибирає зїзд головою партії д-ра Михайла Бращайка, заступниками вибрано: о. дир. Августина Волошина, Павла Яцка й Андрія Товта, секретарами д-ра Андрія Рудого (галицького Українця) і Василя Фединця, скарбником Віктора Желівая, контрольорами: Штефана Довбея.

До вищого екзекутивного комітету вибрано: К. Грабаря, Деметера, д-ра В. Гаджеґу, д-ра Юлія Бращайка, В. Струка, Д. Гупаловського й д-ра Вол. Пежанського (три останні галицькі Українці) Вкінці вибрано 100 членовий ширший екзекутивний комітет.

Зїзд вислав привітні телеграми президентови Масарикови, президентови міністрів Швеглі, міністрови Маліпетрови, Бехині й Шрамекови.

По полудні відбулося в театрі для учасників зїзду представлення „Пан Штукаревич".

Богдан Лепкий.

СВОЇ.

Город занято без бою.

До партерового дімка, що стояв при одній із бічних вулиць, між деревами в городці, ускочило двох солдатів.

Заспані, копотами вкриті, гукали щось, чого і мабуть самі не розуміли — щоб другим нагнати страху, а собі щоб додати відваги.

Хатні двері стояли розтвором — увійшли.

Один із них підняв занавіску, бо вікна були прислонені, щоб меблі не линяли. Осінне жовтувате сонце замерехтіло на золотих рамах великого дзеркала, у якому відбивалася ціла гостинна комната, з темно вишневими плюшевими фотелями, великим килимом на паркеті з довгим фортепяном і шафкою повною усяких дрібочок: чарок, статуеток, коробочок.

— Бач, як мешкають буржуї — сказав той, що підняв занавіску, показуючи, як молодий вовчок, здорові, білі зуби.

— Нічого собі... відповів спокійно другий.

— Нічого... А в тебе-ж дома як? Мов худобина живе християнський народ. А тут — о!

Він ґепнув собою на плюшеву канапу з двома львиними головами на поруччях. Канапа підкинула його, мов мяча в гору, він ще раз ґепнув, ще і ще.

Сміявся дитячим нерозумним сміхом.

— У! Як гарно сидіти! Спрібуй, Максиме!

Максим хотів і собі спрібувати та йдучи по килимі потрутив штиком лямпу, що звисала із стелі так, що скло обсипало його космату шапку і з бренькотом покотилось геть по паркеті. „От, дідьча тіснота"! — сказав, чухаючи потилицю.

— Понаставляють, понавішують чорт зна що пощо.

— Гі, гі, гі! — реготався той на канапі, гойдаючися в ній, мов у човні на річці.

— Вставай!

— А хіба мені зле сидіти? Ще з роду не сидів у такому; по панськи.

— А хіба-ж ми тут на сидіння прийшли?

— Твоя правда, час до роботи.

І вони метнулися по хаті.

Це була гостинна середньо заможної родини. Не розкішно, але вигідно, по старосвітськи обставлена. Кожда річ мала своє місце й чисто було тут, мовби прошених гостей дожидали, а непрошені прийшли.

— Бач, і музика є, — фортепяни — сказав любитель плюшевої канапи, піднімаючи віко фортепяну.

Ударив по клявішах і струни завищали, мовби в них відгукнулася війна усіми своїми незгармонізованими звуками.

— Гарна штука, та жаль, що така велика, а то забрав-би з собою За життя грав-би, а по смерти і трубни не треба. Тут і нашого командіра можнаби сховати, велика штука. Жаль, що мамуня грати не навчила. Треба покликати панночку, най нам якої польки вшкварить.

— Торочиш, чорт зна що. В хаті живого духа нема. Повтікали.

— А я кажу, що є. Ось, бачиш, канарейка.

— Ну то що в того?

— А то, колиб люди втікали, то птицю далиб на сусіда, або пустилаб крезь вікно на волю, щоб з голоду не здохла. Вони такі. А коли птиця є, то значиться хтось і з людей остався. Пошукаємо.

І вони увійшли до столової.

Тут, на столі, по старому звичаю стояв хліб і в сільничці сіль і в фляшці солодка вишнівка.

— Чесні люде, обичай знають. Ну, щож, хіба поснідаємо й без господарів.

— А вжеж, що поснідаємо. Тільки, чуєш чи не насипали тут якої трутки.

— Нашому братові й отрута не пошкодить. Як ми в Станіславові до ґімназії прийшли, то там у скляних бутлях всіляка дрань стояла; жаби, гадюки, хроби. До науки потрібне. А наш фельдфебель, бувалий чоловік, покрутить носом і каже: — тут монополія пахне.—Пробив пальцем оболону, полизав і таки, так — спірт! Викинув гадюку, пірт випив і гаразд. Не минула й година, як у склянках не було ані гадюк, ані спірту. І нікого навіть черево не боліло, не то що! Молодці!

Засміявся широким, молодецьким сміхом і врізав собі спору пайку хліба, як косар. Випили, закусили, решту сховали в кармани. Пригодиться.

— На війні то так: що в'їси, те й твоє, а більш нічого. Гей, долеж моя, доле, доле молодая, чом ти не такая, як доля другая.

— А ти не вий, як вовк на весіллю. Скажуть: солдати гуляють... Ну, чого ще тобі треба?

— Годинника хочеться, а в них самі великі, усьо в них велике, то!

Він підступив до зачиненого буфету й прібував підважити дверці.

— Лиши! Ще скажуть: грабували, наше діло, знаєш, розглянути чи де муніції нема.

— Дурний ти разом з своїм ділом — відповів сміхун, ховаючи в ранці, що мож було туди упхати: тарілку, народніми узорами вишиваний рушник, навіть поливаний глечик й квітки.

— Треба сховати, а то ще які безсовістні люде заберуть, — приговорював жартуючи.

Увійшли до третьої комнати. Тут біля вікна стояв стіл до писання і другий більший, посере кімнати з паперами та всілякими часописи й шафи повні книжок.

Між шафами висів портрет кремезного вусатого дядька в баранячій шапці і в такомуж кожусі з дивною усмішкою на вдумчивому обличчі.

Портрет дивився прямо на непрошених гостей і ніби говорив до них: „Здорові були землячки! Не сподівався побачити вас в таку пору? Кажіть, що чувати у нас біля Канева, над Дніпром... А що ви це принесли мені в ранці? Чому вони у вас такі повні?

Солдати дивилися то на портрет, то на себе.

— Бачиш?

— А хібаж мені заступило?

— Тарас.

— Це тобі і дитина скаже.

— Як умру, то поховайте.

— Так воно, так...

Хвилина мовчанки, а тоді: — Ну, хіба підемо.

— Нічого нам довше сидіти. Погано так. Тю, як погано. Одним словом: важко жить на світі.

— Погано...

Переходячи крізь столову вони мовчки випорожнили свої ранці. Вишиваний рушник, біла тарілка й пукати глечик на цвіти явились на своїх прежніх місцях.

— Так буде краще, — сказав білозубий. — Легше йти.

— І я так думаю, — відповів його товариш.

В сінях побачили двері від пивниці, вічинили їх і гукнули в велику чорн шию: „А є там хто"?

З челюсти відповів їм який несмілий голос: „Є"!

— А збруї ви не маєте?

— Ні, не маємо.

— Ну, то виходьте. Нічого вам боятся. Свої люде!

Др. Володимир Старосольський,
Професор укр. унів. в Празі.

ПРОМОВА

на Святі в память розстріляних окупаційною польською владою: Мельничука Степана, Шеремети Петра й погибшого Цепка. Свято відбулось у Празі дня 12. грудня 1922.

Дорогі Товариші! Ось уже місяць минув, мине другий і третій і так мине рік за роком. Се, що було живим життєм, останеться лиш легендарним споминoм, що буде нам вічно пригадувати Їх і буде так переходити з роду в рід як легенда, як казка, як оповідання народу. Але Їх нема й не буде вже між живими — Їх, двох героїв.

Якраз місяць минув, як сі Стрільці попращали нас і згинули трагічною смертю. А як се воно було, — повинен я і обовязаний переказати все, як і що було — вам і вашій памяти. Я повинен передати голі факти, які самі за себе говорять, переказати їх вам і кождому вашими устами.

Памятаєте, що ділося три місяці тому назад у Східній Галичині; кождої ночі горіли тоді на небі зарева, раз-у-раз лунали тоді стріли з нашого и ворожого боку — ішла кервава боротьба на життє і смерть. Ішли вістки скупі і глухі, бо часописи мало про них писали. І ріжний відгомін находили сі вістки в тих, хто їх чув. Одні приймали їх зі страхом і жахом, переконані в глибині душі, що вони скінчаться їх перемогою, а инші приймали сі вістки з протилежними почуваннями й вірою в перемогу, що мусить для них прийти, хоч ще й не знати, коли прийде. І тоді рознеслася по Східній Галичині вістка, що на захід від Збруча, а се на подільській полосі Сх. Галичини, появилися якісь відділи, що переходять від села до села й на верхах своїх багнетів несуть вість нову, страшну, рішучу й таємну. Вість про нестримну боротьбу, яка перед чотирьома роками тут розпочалася, а тепер перейшла в нову фазу.

І не бій рішав про долю тих відділів і про те, що вони оставали-незловленими, що ходили вони далі поміж відділами противника, не зважаючи на його безмежно чисельну перевагу, узброєнне, дисципліну й організацію і мимо того, що він розпоряджав засобами техніки, зелізницями, телеграфами й телефонами — нічого не міг проти них удіяти.

В чім-же лежала сила таємних відділів?

Ся тайна була в сьому, про що говорить стара грецька легенда. Легенда про Антея. Сей герой, десять разів переможений, все оживав на ново, коли діткнувся землі — бо він був сином землі — а сей дотик матери вливав на ново силу в його тіло.

Так і сі відділи були непереможні тим власне, що ступали по рідній землі не тільки лісами, дебрами й полями, але й публичними шляхами, визиваючи противника в білий день:

бо в кождій хаті сподівалися вони найти співчуванне, або в міру можности й допомогу;

бо за ними були міліони, хоч пригнічені й без зброї, але теж спільні сею силою, яку давала їм рідна земля, на якій сиділи.

А між иншими дня 22. жовтня вирушила на захід від Збруча мала частина з 12 людий, на чолі якої стояв покійний Цепко, Мельничук і Шеремета. Решта її членів — се робітники й селяни.

Частина ся була узброєна в рушниці, ручні гранати, один скоростріл „Луіс", а крім сього мали вони динаміт.

Прямували вони, як і инші частини, на захід. Ночували по лісах, а дня ні заходили до сіл і подавали там вістку про „курінь смерти", якого були вони частиною.

А похід їх був дуже важкий, бо в тім часі вже дуже великі маси польського війска, поліції і жандармерії находилось на области, якою їм приходилося переходити. Вони мусіли раз-у-раз скриватися на безпечнійші місця, переходячи денно цілі десятки миль серед невигод на протязі довшого часу. За увесь той час не виділи ні теплої страви, ні скибки хліба, фізично вичерпані й перемучені. Не маючи ні відпочинку, ні певности. Бо, хоч у кождому селі вони могли сподіватися гостинного пирняття, вони не користувалися сим, щоб не стягати біди на населенне, яке давалоб їм поміч. І так ішли їм дні й ночи.

І тут саме на шляху тих 12 героїв із „куріння смерти" трапилось те, що не стояло на дорозі їх намірів, а було їх непередвидженою трагедією. Се убийство кандидата до польського сойму Поляка Верезовського. Як кажу, убийство не намірене, яке було поза лінією їх завдання.

Ще пробувала ся частина перебиватися дальше на захід, але незабаром виявилося, що серед таких умовин се немисліме. Вони були фактично окружені від заходу й півночі й відтятий був їм поворот на схід.

Тоді вони рішили перейти Днiстер і перенести на Покуттє сю акцію, яку вели досі на Поділлю. Хотіли ще там деморалізувати ворога і впливати на населенне в напрямі бойкоту виборів до польського сойму! І дійшли так до Дністра.

Вранці пішов Мельничук ще з одним товаришем до села й дав якійсь жінці гроші на хліб, який вона мала спекти й по який вони мали знова прийти пополудні.

Перед вечером пішли вони знова з ліса без зброї в село, але тут наткнулися на засідку. Оставші в лісі почули кільканацять стрілів, а опісля виявилося, що товариш Цепко поляг, а Мельничук сам дістався в руки жандармів.

Оставші в лісі були зневолені податися дальше від Дністра. Виявилося, що перебитися цілою частиною було неможливо, тому рішили розійтися і поодиноко перебиватися. Так і зробили. Закопавши свою зброю в землю, розійшлися так, що осталося лиш чотирох, а між ними Цепко й Шеремета.

До крайности виснажені й перемучені фізично й морально, вони наткнулися в однім селі на жандарма. Цепко й Шеремета мали зі собою револьвери, але їх не ужили, бо не хотіли стрілами наклликувати війско, що було в селі і сподівалися без бою вирватись жандармам з рук.

У [illegible] кольоніста почався трус. [illegible] в готовою до стрілу [illegible] і кольоністи стали трусити. Цепко стояв на лівім, а Шеремета на правім крилі. Цепко відкинув куртку, в якій був револьвер на бік. Колиж при нім найдено свисток, жандарм ударив його в лице і знова якесь фатум затяжіло над ними. Побачивши се, Шеремета спалахнув і реагуючи на образу товариша, не надумуючись вихопив з кишені револьвер і, не цілючи, стрілив. Куля поцілила Цепка в голову й він погиб на місці. Тоді жандарм і кольоністи кинулися на Шеремету, причім жандарм проколов йому багнетом ліве рамя, а оден з кольоністів ударив його кілька разів сокирою в голову так, що Шеремета упав без притомности на землю. Останні два члени відділу в метушні кинулися до дверий і втікли. Однак вже по кількох днях і вони були зловлені.

Так вирішилася доля частини „куріння смерти".

А далі йде се, що називається в юридичній номенклятурі наглим судом. Три дні йде боротьба за життє підсудимих, боротьба, якої вислід, не зважаючи на всі законні постанови й на всю правду, яка була за нами — був згори пересуджений. І четвертого дня по оголошенню підсудним, що вони поставлені перед наглий суд, а третього дня самої розправи, дня 11-го жовтня, після короткої наради, точно о годині 12. в полудне оголошено засуд.

Усіх членів відділу визнано винними злочину душегубства й засуджено Шеремету й Мельничука на кару смерти, а инших на вязницю пять до шість літ.

У сей страшний момент оголошення засуду я не міг дивитися просто на Мельничука й Шеремету, але проте я бачив їх докладно. Ні оден мяз їх облича не задрожав. Спокійні, як і на протязі цілої розправи, вони тільки обнялися і поцілувалися.

Було ясне, що давно вже були рішені віддати своє життє, що рішилися на се ще тоді, коли переходили Збруч, чи коли складали свою частину, а може і скорше ще перед роками, коли вступали в ряди Українських Січових Стрільців.

Бо тільки сей, хто глибоко передумавши, твердо рішився скласти за ідею своє життє, хто з сею думкою справді зжився і зріс, міг задержати сей спокій, який зберегли вони.

А далі пішли отсі безконечні важкі три години, що відділяли засуд від його виконання, на протязі яких з кождою хвилиною невмолимо зближало-ся те страшне, те невідоме, що називається смертю.

Увесь той час були коло засуджених їх оборонці. І на протязі того часу спокійні були тільки Петро Шеремета і Степан Мильничук.

Про себе можу сказати, що я відчував тоді, неначебто хтось взяв у мене й мозок і серце і всяку можність відчування. Неначе думав і відчував і все бачив і чув не я, а хтось инший за мене. В мені все було якесь чуже, немов деревляне або камінне. А проте я бачив і памятаю виразно все, що ділося на протязі сих годин.

Два тільки сумніви мучили засуджених. Оден що до сього, як перенесуть їхні найблизші їх смерть. І до них написали вони останні прощальні листе. А другий — се питанне, чи зрозуміє нарід, що вони пішли в бій за його долю і за його долю кладуть своє життє.

А ми, оборонці, дали їм на се питанне відповідь — одинокy відповідь, яку згідно з правдою ми могли дати.

І після сього ці тіни сумніву ні неспокою.

І тут в усім поведенню, в усім, що вони робили й казали, проявилася справжня велич і мораль сили їх душі. Всі їхні мисли й речі сих останніх годин їх життя присвячені були тільки в тій великій справі народу, з якою вони зжилися в одно.

Ішли короткі оповідання про се, що діється на Україні. Запити про внутрішне і заграничне політичне положенне України на всіх її областях; питання про се, що діється на еміграції, що роблять поодинокі люди, про культурну й організаційну працю і творчість.

Між тим запитали, чи не має хто якої часописи. Др. Баран мав при собі найновійше число „Свободи". І вони читали його й читали з таким зайнтересованием і спокоєм, якби читав її кождий з нас в найбільше звичайну хвилину свого життя.

І також спокійно диктували вони дати зі свойого життя, які записав др. Баран.

А потім прийшов отсей останий момент їх життя.

Випроваджено першого Степана Мельничука. На внутрішнім подвірю вязниці серед зимних страшних стін уставили його під муром проти вісьмох жовнірів. За жовнірами стояло чимало офіцирів, поліційних комісарів і дозорців — чужа й ворожа публика.

І перед ними залунали слова пісні: „Вставайте, гнані й голодні"... Се співав Мельничук.

А серед тих стін, серед ворожої публики, тільки три оборонці були тими, що серцем відчували Мельничука, що його вязало з великим народом, для якого він згинув.

І дивне почуванне пережив я в сю хвилю: нібито не Мельничук, але я стою проти жовнірів, а далі почуттє сорому за людскість і за себе й за всіх і бажанне замінятися з Мельничуком за місця.

І коли Мельничук переспівав першу строфу пісні — аж тоді упала сальва і глухо покотилося тіло.

А відтак виведено Шеремету Петра. Ви знаєте, які були його останні слова:

Хай живе революція, хай живе нарід, хай живе Україна!

А потім скомандував: „Стріляй!"

Але ви не бачили його в сей момент. Ви не бачили, як стояв він гордо, як гордо підніс голову і яким дужим і владним голосом він взносив сі оклики й казав стріляти.

В сій постаті й голосі почувалося, що він не є переможений а переможець.

А що далі?

На се дав відповідь польський поет, що у важкій для свого народу хвилі сказав:

„I nikt z mogił не скоржиста,
Тильно вшчинайонци рух:
Вєлькі революціоніста
Под кльонтвом цял гінонци дух".

Скінчилося се, що називається людським життєм. Скінчилося се, що було життєм Українських Січових Стрільців від 1914 р. Скінчився для полеглих сей шлях від Львова, Стрия, Мукачева й Карпат і який ще й досі не пройдений.

І знов товариші наші, хоч умерли фізично, то почали отсе нове життє, яким живуть у народі, в традиції його героїв.

А всеж таки в стрілецькій сімї жалоба; бо хоч сьогодня поділені Українські Січові Стрільці політичними своїми переконаннями, хоч у ріжні сторони розійшлися стежки поодиноких, то вони не перестали бути одною сімею, звязаною сердечними нитками братерських почувань. Отже знова в стрілецькій сімї по втраті нових жертв жалоба — жалоба над новими могилами.

До сих далеких могил на схід сонця, ми на пращанне погибшим товаришам посилаємо сю пісню, якою на протязі довгих літ по всіх шляхах пращали ми наших погибших — дорогих, незабутих і незабутніх.

(„Укр. Скиталець" за січень).

ГОЛОД В КРИМУ

„Ізвєстія" подають такі відомости: Після голоду 21—22 року населення крим кримської республики обраховується в 600.084 чол., з цих 322.084 чол. сільського і 278.000 чол. міського. Посівна площа в 1922 році зменшилась до 186,5 тис. дес., що виносить 37 проц. площі 20 року. Кількість коней в 1912 році в порівнанні з 1916 роком скоротилась на 36.2 проц., волів на 35,4 проц., овець на 59,3 проц. Що торкається спеціяльних культур Крима, на яких до війни було зайнято 50 прц. всього населення, то вони тепер перебувають в катастрофічному стані. Зменьшилась в високій мірі, як площа, зайнята цими культурами, так й середня урожайність з десятини. Що торкається кількости населення потребуючого допомоги, то це число виносить 207.180 чол. З них 145.180 чоловік сільського дорослого населення; 32.000 безробітного міського і 30.000 безпритульних дітий.

САВТПОРТ, КОНН.

Товариство ім. Тараса Шевченка, від. 84 У. Н. Союза в Савтпорт, Конн. — уладжує —

ВЕЛИЧАВЕ ПРОТЕСТАЦІЙНЕ ВІЧЕ

В НЕДІЛЮ, 1. ЦВІТНЯ 1923
в Укр. Нар. Гали на Kings Highway.

Початок о годині 3-тій пополудни.

На се віче прибуде славний бесідник від Ліги Горожан Укр. Роду з Ню Йорку. На віче запрошуєсь щирих Українців і Українок, як місцевих так і з околиць: Бріджпорт, Ню Гейвен, Дерби, Ансонія, Стемфорд і т. д.

Дорогі Родимці! Приходіть всі як оден і запротестуймо проти сего смертельного удару, якого допустились вліятські амбасадори над українским народом Східної Галичини і других західних земях України.

70,73,76 — Ю. Гоголь, секр.

ПОЗІР! САВТ САЙД ШІКАГО, ІЛЛ., ПОЗІР!

Заходом Укр. Січової Організації, 13. сотні ім. П. Дорошенка і товариств Укр. Нар. Союза, устроюєсь

ВЕЛИЧАВЕ ВІЧЕ

НА ДЕНЬ 1. ЦВІТНЯ Б. Р.
в Українськім Народнім Домі під ч. 4950 S. Paulina St., Chicago, Ill.

На се віче запрошуєсь всіх, хто признає лиш оден фронт проти ляхів у Галичині. На вічу промовляти будуть місцеві і позамісцеві бесідники. Приходіть численно а довідаєтесь як живесь нашим братам під ляцьким ярмом. Справа народня і нікого не повинно бракнути. 62,68,73-74

Початок о годині 2.30 сполудня.

КОМІТЕТ.

ПОЗІР! УКРАЇНСЬКА ГРОМАДО! ПОЗІР!

ЗАХОДОМ СІЧОВИХ СОТЕНЬ II. ОКРУГА
ПРИ СПІВУЧАСТИ СПІВ.-ДРАМАТ. ТОВ. ІМ. М. ЛИСЕНКА
відограєсь безсмертна драма в 5-ох діях зі співами п. з.

ЖИДІВКА ВИХРЕСТКА
В НЕДІЛЮ, ДНЯ 1-ГО ЦВІТНЯ 1923

В ГАЛИ ПРИ ОАКЛЕЙ І РАЙС УЛ. ШІКАГО, ІЛЛ.

ПОЧАТОК о год. 7-ій вечером — ВСТУП $1.00, 75 і 50 цнт.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Лейба, ст. жид, Др. С. Гриневецький	1. Баба ....п-ні Е. Гарфин
Сара, його дочка, п-ні Н. Гриневецька	2. Баба ....п-ні М. Деманчук
Кулина, стара жінка, п-ні К. Кущак	3. Баба ....п-ні К. Гобро
Степан, її син.....п. Дм. Атаманець	1. Чоловік ....п. М. Токаревич
Пріська, дівчина, п-ні С. Цимбаліста	2. Чоловік ....п. Р. Бойко
Панас, хрещ. Марії, п. С. Мусійчук	3. Чоловік ....п. М. Гусір
Оришка, наймичка у Лейби...... ....п-ні В. Малюта	1. Дівчина ......п-на А. Короишин
Тарас, селянин..........п. Н. Ткачук	2. Дівчина ....п-на О. Моцьо
Мусій, селянин ....п. Н. Будник	Парубки і дівчата.

Режісер Др. С. Гриневецький. — Дірігент хору д. Дм. Атаманець.

РОДИМЦІ! Коли хочете побачити правдивий образ щоденного життя, в якому на перегони змагається звичайний буденний сміх з страшними болями і муками нещасного Жида і до сліз торкаючої долі його дочки, приходіть всі численно на згадане представлення. Аматори в сім представленню будуть не лише на сцені грати штуку, а будуть дійсно переживати її.—Обовязком кождого Українця є, бути присутним на сім представленню. — Дохід на добродійні цілі.